

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Tom I

Artykuły 1–366

redakcja naukowa Tadeusz Wiśniewski

Henryk Dolecki, Irena Gromska-Szuster, Andrzej Jakubecki
Jan Klimkowicz, Krzysztof Knoppek, Grzegorz Misiurek
Piotr Pogonowski, Tomasz Radkiewicz, Tadeusz Wiśniewski
Tadeusz Zembrzuski, Tadeusz Żyźnowski

KOMENTARZE

Henryk Dolecki – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Szczecinie; sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego w stanie spoczynku; autor wielu publikacji, w tym komentarzy, monografii, rozpraw, artykułów, głos i recenzji.

Irena Gromska-Szuster – sędzia Sądu Najwyższego; autorka artykułów z zakresu prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

Andrzej Jakubecki – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; autor i współautor komentarzy do Kodeksu postępowania cywilnego oraz wielu innych publikacji z zakresu postępowania cywilnego, w tym prawa arbitrażowego.

Jan Klimkowicz – doktor nauk prawnych, radca prawny, autor monografii i komentarzy z zakresu postępowania cywilnego.

Krzysztof Knoppek – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; specjalizuje się w problematyce postępowania cywilnego oraz funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych; przez długi czas wykonywał zawód radcy prawnego, a następnie adwokata.

Grzegorz Misiurek – sędzia Sądu Najwyższego, przewodniczący Wydziału w Izbie Cywilnej.

Piotr Pogonowski – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, członek zarządu Narodowego Banku Polskiego, autor monografii i artykułów z zakresu postępowania cywilnego.

Tomasz Radkiewicz – sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie, doktor nauk prawnych, adiunkt w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Szczecinie, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie, autor publikacji z postępowania cywilnego.

Tadeusz Wiśniewski – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku (w czynnej służbie tego Sądu w latach 1990–2016), profesor zwyczajny w Kolegium Prawa Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN, autor i współautor komentarzy i innych publikacji z zakresu prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

Tadeusz Zembrzuski – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Katedra Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; radca prawny; autor wielu publikacji z zakresu postępowania cywilnego.

Tadeusz Żyznowski – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, autor i współautor komentarzy oraz opracowań z zakresu prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Tom I

Artykuły 1–366

redakcja naukowa Tadeusz Wiśniewski

Henryk Dolecki, Irena Gromska-Szuster, Andrzej Jakubecki
Jan Klimkowicz, Krzysztof Knoppek, Grzegorz Misiurek
Piotr Pogonowski, Tomasz Radkiewicz, Tadeusz Wiśniewski
Tadeusz Zembrzuski, Tadeusz Żyznowski

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 stycznia 2021 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Łukasz Błaszczak

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów napisali:

Henryk Dolecki, aktualizacja Tomasz Radkiewicz: art. 3, 5, 6, 9, 10, 13,

227–235, 236–242, 243, 292–298

Irena Gromska-Szuster: art. 11, 12, 75–85, 148–163

Andrzej Jakubecki: art. 173–183, 316–366

Jan Klimkowicz, aktualizacja Tadeusz Wiśniewski: art. 15–35, 36–37¹, 38–42

Krzysztof Knoppek: art. 86–97, 243¹–277

Grzegorz Misiurek: art. 64–71, 98–124

Piotr Pogonowski: art. 7, 8, 55–63⁴

Tomasz Radkiewicz: art. 4¹, 9¹, 235¹, 235³, 242¹, 242²

Tadeusz Wiśniewski: art. 35¹, 37², 63⁵

Tadeusz Zembrzusi: art. 1, 2, 72–74, 299–315

Tadeusz Żyżnowski: art. 43–54, 125–147, 164–172, 183¹–226², 278–291

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8187-982-8

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

USTAWA

z dnia 17 listopada 1964 r.

Kodeks postępowania cywilnego

(Dz.U. z 2020 r. poz. 1575; zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1578)

TYTUŁ WSTĘPNY

Przepisy ogólne

Literatura: B. Adamiak, *Rozgraniczenia właściwości sądów w polskim systemie prawnym* [w:] *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, red. J. Góral, R. Hauser, J. Trzciński, Warszawa 2005; M. Allerhand, *Podstęp w procesie*, Lwów 1907; B. Baran, *Droga sądowa w sprawach dyscyplinarnych funkcjonariuszy Służby Więziennej*, PPC 2015/4; K.W. Baran, *Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy członków korpusu służby cywilnej*, PiZS 2001/10; K.W. Baran, *Prawo do sądu a droga sądowa w sporach z zakresu prawa pracy* [w:] *Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej*, red. A. Świątkowski, Kraków 1994; K.W. Baran, E. Baran, *Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy osób zatrudnionych w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury*, PiP 1995/6; W. Berutowicz, *Cywilnoprawne stosunki prawne*, PiP 1971/3–4; Ł. Błaszczak, *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018; Ł. Błaszczak, *Problematyka sprawy cywilnej i drogi sądowej w kontekście zagadnienia sprawy konstytucyjnej i domniemania drogi sądu powszechnego z art. 177 Konstytucji* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; Ł. Błaszczak, *Sąd polubowny a sąd powszechny – określenie wzajemnych relacji w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Arbitraż i mediacja jako instrumenty wspierania przedsiębiorczości*, „Ius et Administratio” 2006, zeszyt specjalny; Ł. Błaszczak, *Sprawa cywilna z elementem wspólnotowym jako sprawa wspólnotowa (wybrane zagadnienia z punktu widzenia procedury cywilnej)* [w:] *Współczesne przemiany postępowania cywilnego*, red. P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska, Warszawa 2010; J. Boć, *Droga administracyjna i droga sądowa w dochodzeniu niektórych roszczeń wobec Państwa*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo” 1969/107; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1995; W. Broniewicz, *Prokurator w cywilnym postępowaniu kasacyjnym*, Prok. i Pr. 1997/9; W. Broniewicz, *Przyczyny oddalenia powództwa*, PiP 1964/5–6; K. Brysiewicz, R. Poździk, *Droga sądowa w sprawach związanych z dofinansowaniem projektów z funduszy strukturalnych i funduszu spójności*, PS 2011/4; J. Cagara, *Związanie sądu cywilnego wyrokiem karnym*, NP 1981/3; K. Chwalibogowski, *Ustalenia faktyczne w procesie karnym i cywilnym i ich wzajemna moc wiążąca*, NP 1965/9; S. Dalka, *Rozstrzyganie sporów cywilnoprawnych według polskiego prawa*, ZNUG 1991/3; W. Daszkiewicz, *Zasądzenie odszkodowania z urzędu w polskim procesie karnym*, Warszawa 1970; W. Daszkiewicz, *Powództwo cywilne w procesie karnym*, Warszawa 1976; W. Dawidowicz, *Postępowanie w sprawach administracyjnych a postępowanie przed sądem cywilnym*, PiP 1991/3; H. Dolecki, *Ciężar dowodu w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 1998; H. Dolecki, *Jedna czy kilka prawd w postępowaniu sądowym* [w:] *Księga jubileuszowa z okazji 15-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego*, red. Z. Ofiarski, Szczecin 2004; H. Dolecki, *Nadużycie prawa do sądu* [w:] *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, red. J. Góral, R. Hauser, J. Trzciński, Warszawa 2005; P. Dutka, *Wyrok skazujący jako podstawa wydania nakazu zapłaty*, Prok. i Pr. 2016/7–8; T. Ereciński, *Problemy procesowe na tle dochodzenia roszczeń z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych*, „Palestra” 1971/6; T. Ereciński, *Czy w procesie adhezyjnym można wydać orzeczenie co do roszczeń objętych obowiązkiem ubezpieczenia OC wyłącznie w stosunku*

do oskarżonego?, NP 1972/7–8; T. Ereciński, *Dopuszczalność drogi sądowej dla dochodzenia roszczeń żołnierzy zawodowych poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych*, WPP 1976/1; T. Ereciński, *Ewolucja przepisów dotyczących sądowego dochodzenia roszczeń z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych*, NP 1976/5; T. Ereciński, *Sądowe dochodzenie roszczeń z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych*, Warszawa 1976; T. Ereciński, *Zagadnienie drogi dochodzenia roszczeń wynikających z komunikacyjnego wypadku przy pracy*, NP 1976/4; D. Felcenloben, *Glosa do postanowienia SN z 14.03.2002, IV CKN 809/00*, Sam. Ter. 2010/3; M. Filar, *Pokrzywdzony (ofiara przestępstwa) w polskim prawie karnym materialnym*, CPKiNP 2002/2; K. Flaga-Gieruszyńska, *Dostęp do sądu a postulat humanizacji procesu cywilnego* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 2, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011; K. Flaga-Gieruszyńska, *Konstytucyjne standardy prawa do sądu a ochrona prywatności stron postępowania na przykładzie spraw cywilnych* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; E. Galewska, *Spory powstające w sektorze komunikacyjnym; sprawa cywilna czy sprawa administracyjna?* [w:] *Ubi ius, ibi remedium. Księga dedykowana pamięci Profesora Jana Kolasy*, red. B. Krzan, Warszawa 2016; K. Gajda-Roszczyńska, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawie ustalenia nieistnienia obowiązku zapłaty odszkodowania z tytułu ograniczeń w sposobie korzystania z nieruchomości w związku z ochroną zasobów środowiska*, M. Praw. 2013/3; E. Gapska, *Wyłączenie drogi sądowej w sprawach cywilnych w świetle Konstytucji RP* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; L. Garlicki, *Prawo do sądu (rozważania de lege fundamentale ferenda)*, Annales UMCS 1990/39; S. Garlicki, *Jeszcze o symbolicznej złotówce*, „Palestra” 1963/10; M. Gersdorf, *Droga sądowa w sprawach ze spółdzielczego stosunku członkostwa na tle nowego prawa spółdzielczego*, NP 1962/2; P. Gil, *Współpraca sądów powszechnych i sądów polubownych w zakresie rozstrzygnięcia spraw cywilnych – rola sądów powszechnych w cywilnych postępowaniach pozasądowych*, *Zagadnienia wybrane*, ADR 2014/3; Z. Gostyński, *Obowiązek naprawienia szkody w nowym ustawodawstwie karnym*, Kraków 1999; A. Góra-Błaszczkowska, *Konstytucjonalizacja drogi sądowej przed sądami powszechnymi (uwagi na tle wybranego orzecznictwa TK, SN i NSA)* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; A. Góra-Błaszczkowska, *Zasada równości stron*, Warszawa 2008; Z. Góral, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach o zastosowanie kary porządkowej*, PiP 1987/2; A. Górski, *Dopuszczalność dowodu z urzędu a zarzucalność procesowa tej czynności sądu cywilnego*, „Palestra” 2001/11–12; W. Górski, *Reklamacyjny tryb dochodzenia roszczeń w transporcie*, PUG 1978/2; P. Grzegorzczak, *Nowy fundament europejskiego prawa procesowego: jurysdykcja krajowa, zawisłość sprawy oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych według rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego nr 1215/2012 (Bruksela Ia)*, cz. 1, PS 2014/6, cz. 2, PS 2014/7–8; T. Grzegorzczak, *Wniosek pokrzywdzonego o naprawienie szkody w nowym prawie i postępowaniu karnym*, „Nowa Kodyfikacja” 1997/1; J. Gudowski, *Droga sądowa w sprawach o rozgraniczenie nieruchomości (na tle prawa geodezyjnego i kartograficznego)*, PS 1995/2; J. Gudowski, *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu rozpoznawczym (in ampliore contextu)* [w:] *Nadużycie prawa procesowego cywilnego*, red. P. Grzegorzczak, M. Walasik, F. Zedler, Warszawa 2019; J. Gudowski, *Wpływ Konstytucji i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego na pojęcie dopuszczalności drogi sądowej* [w:] *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010; P. Hofmański, *Orzekanie w procesie adhezyjnym o naprawieniu szkody wyrządzonej przez pracownika*, NP 1980/9; P. Hofmański, *Powództwo adhezyjne o naprawienie szkody wyrządzonej przez pracownika*, *Zagadnienia procesowe*, PPK 1986/12; J. Ignatowicz, *Droga sądowa w sprawach spółdzielczych w świetle nowego prawa spółdzielczego*, NP 1983/3; B. Janiszewska, *Dochodzenie naprawienia szkody wyrządzonej zmianą stanu wody*, PS 2009/11–12; B. Janiszewska, *Klauzula generalna dobrych obyczajów w znowelizowanych przepisach kodeksu cywilnego*, PPH 2003/10; J. Jankowski, *Czasowa niedopuszczalność drogi sądowej – istota i skutki*, ZNUŁ 1982/9; J. Jankowski, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach o odszkodowanie dochodzone w trybie art. 160 § 5 k.p.a.*, „Palestra” 1985/9; J. Jankowski, *Ewolucja unormowań i poglądów doktryny na temat wypadków czasowej niedopuszczalności drogi sądowej* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 1, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011; J. Jankowski, *Dopuszczalność drogi egzekucyjnej sądowej*, PPE 2015/2; J. Jankowski, *Postępowanie reklamacyjne a dopuszczalność drogi sądowej i drogi arbitrażowej*, NP 1971/7–8; J. Jankowski, *Postępowanie wewnątrzspółdzielcze a dopuszczalność drogi sądowej*, ZNUŁ 1974/106; M. Jaśkowska, *Konstytucyjnoprawne podstawy sądownictwa powszechnego i administracyjnego oraz delimitacja właściwości sądów administracyjnych i powszechnych* [w:] *Aktualne problemy rozgraniczenia właściwości sądów administracyjnych i powszechnych*, red. M. Błachucki, T. Górzyńska, Warszawa 2011; M. Jaślikowski, *Pozostawienie powództwa cywilnego bez rozpoznania na podstawie art. 415 § 3 k.p.k.*, PS 2007/6; A. Jaworski, *Prawo do sądu w postępowaniu cywilnym w świetle zaleceń komitetu ministrów Rady Europy a polski porządek prawny*, *Wybrane zagadnienia*

[w:] *Institucje ochrony praw człowieka*, red. B. Szmulik, A. Poglódek, B. Przywora, Warszawa 2015; M. Jędrzejewska, *Współczesnictwo procesowe. Istota – zakres – rodzaje*, Warszawa 1975; J. Jodłowski, *Z zagadnień polskiego procesu cywilnego*, Warszawa 1961; J. Jodłowski, *W kwestii zakresu i przedmiotu nauki postępowania cywilnego*, PiP 1969/4–5; J. Jodłowski, J. Lapiere, T. Misiuk-Jodłowska, Z. Resich, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 1996; J. Jodłowski, Z. Resich, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 1987; A. Kafarski, *Zagadnienie mocy wiążącej prawomocnych wyroków karnych w procesie cywilnym*, PiP 1961/7; A. Kaftal, *Powództwo cywilne w procesie karnym*, Warszawa 1975; M. Kamiński, *O istocie pojęcia sprawy sądownoadministracyjnej*, PPP 2009/10; T. Kielkowski, *Czy organy administracji publicznej rozstrzygają sprawy cywilne*, PiP 1997/8; T. Kielkowski, *Sprawa administracyjna*, Kraków 2004; C.P. Klak, *Wyrok nakazowy a postępowanie cywilne*, „Palestra” 2004/11–12; C.P. Klak, *Wpływ prawomocnego wyroku skazującego na postępowanie cywilne*, „Ius et Administratio” 2005/2; C.P. Klak, *Postępowanie nakazowe w sprawach karnych skarbowych*, „Palestra” 2008/9–10; M. Kłopotcka, *Prawo do sądu w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, PPIA 2007/76; Z. Kmiecik, *Spory o własność a prawo jednostki do sądu*, „Glosa” 2003/9; R. Lewicka, *Realizacja prawa do sądu a spory kompetencyjne*, PiP 2004/11; Z. Knypl, *Prawo do sądu w świetle prawa międzynarodowego i prawa polskiego*, PES 1996/17; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2010; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–505¹⁴*, red. K. Piasecki, Warszawa 2006; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2008, 2010; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1969, 1975; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–205*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, red. K. Piasecki, Warszawa 1997; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 1–505¹⁴*, red. A. Zieliński, Warszawa 2005; *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O. Piaskowska, LEX 2020; *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, t. 1, red. J. Jodłowski, K. Piasecki, Warszawa 1989; K. Kolasiński, *Rozpoznawanie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 1978; K. Kołakowski, *Droga sądowa i własność sądu przy podmiotowych przekształceniach procesu cywilnego*, NP 1969/5; R. Koper, *Granice mocy wiążącej wyroków karnych w postępowaniu cywilnym*, St. Praw. 2016/1; A. Kopff, *Odręczenie postępowania administracyjnego od sądowego w prawie wynalazczym*, „Wynalazczość. Racjonalizacja” 1968/12; B. Kordasiewicz, *Zaskarżenie „w części” orzeczenia SKO w sprawie aktualizacji opłat z tytułu użytkowania wieczystego* [w:] *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010; D. Krzyżanowski, *Prawnikarne instytucje służące zaspokojeniu roszczeń pokrzywdzonego a dochodzenie roszczeń w procesie cywilnym*, „Palestra” 2008/9–10; D. Kwiatkowski, *Wpływ zatarcia skazania na fakt popełnienia przestępstwa oraz fakt skazania*, CPKiNP 2019/1; A. Łazarska, *Rzeczny proces cywilny*, Warszawa 2012; M. Malczyk-Herdzina, *Postępowanie wewnątrzspółdzielcze jako przesłanka sądowego postępowania cywilnego*, „AUW Prawo i Administracja” 1991/30; J. Małecki, *Kilka refleksji w kwestii dopuszczalności drogi sądowej w sprawach rozstrzygnięć z zakresu naruszenia dyscypliny budżetowej* [w:] *Księga jubileuszowa Profesora Marka Mazurkiewicza. Studia z dziedziny prawa finansowego, konstytucyjnego i ochrony środowiska*, red. R. Mastalski, Wrocław 2001; W. Masewicz, *Prokurator w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1975; J. Mazurek, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach szkód doznanych przez żołnierza w związku ze służbą wojskową*, WPP 1985/3; H. Mądrzak, *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka (studium na tle polskiego prawa konstytucyjnego, prawa cywilnego materialnego i procesowego)* [w:] *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa kontrola*, red. L. Wiśniewski, Warszawa 1997; A. Meszorer, *Stanowisko i czynności prokuratora w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1957; A. Meszorer, *Stosunek postępowania cywilnego do postępowania administracyjnego*, PUG 1957/4; J. Metzler, *Zakres dopuszczalności postępowania cywilnego w sprawach odszkodowawczych objętych prawem wodnym*, NP 1972/9; M. Michalska-Marciniak, *Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego a prawo do sądu w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (zagadnienia wybrane)* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 2, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011; Z. Miczek, *Zwiążanie sądu orzeczeniem wydanym w sprawach karnych oraz w sprawach o wykroczenia*, PS 2004/6; T. Misiuk, *Sądowa ochrona praw członków spółdzielni*, Warszawa 1979; L. Nadel, *Niedopuszczalność drogi procesu cywilnego w świetle teorii i praktyki*, „Nowa Palestra” 1936/2; B. Nita, *Bezpośrednie stosowanie konstytucji a rola sądów w ochronie konstytucyjności prawa*, PiP 2002/9; *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015; J. Nowińska, *Status prawny powoda cywilnego w procesie karnym*, Kraków 2007; M. Orecki, *Kilka uwag na temat drogi sądowej dla roszczeń wynikających z ustawy o spłacie przez Skarb Państwa roszczeń podwykonawców w sektorze budowlanym*, PS 2015/6;

P. Osowy, *Postępowanie administracyjne jako przykład procedury poprzedzającej postępowanie cywilne i jego wpływ na ochronę praw jednostki (wybrane zagadnienia)*, PS 2004/9; P. Osowy, *Problemy dotyczące dostosowania polskiego prawa sądowego cywilnego do prawa europejskiego – ochrona praw i wolności na przykładzie prawa do sądu*, „Rejent” 2000/12; L. Ostrowski, *O kwestiach prejudycjalnych w procesie cywilnym (problematyka związana z art. 177 k.p.c.)*, „Palestra” 1965/11; L. Ostrowski, *Czasowa niedopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, „Palestra” 1984/11; L. Ostrowski, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, NP 1967/12; K. Piasecki, *Procedury poprzedzające sądowe postępowanie cywilne*, „Palestra” 1985/7–8; K. Piasecki, *Wpływ postępowania i wyroku karnego na postępowanie i wyrok cywilny*, Warszawa 1970; K. Piasecki, *Wykorzystanie w postępowaniu cywilnym materiału dowodowego zebranego w sprawie karnej*, „Palestra” 1971/12; K. Piasecki, *Dopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym w sprawach cywilnych*, PWS 1981/21; K. Piasecki, *Z zagadnień stosunku postępowania cywilnego do postępowania administracyjnego* [w:] *Księga pamiątkowa ku czci profesora Jerzego Jodłowskiego*, red. E. Łętowska, Ossolineum 1989; M. Piekarski, *Wpływ postępowania wewnątrzpaństwowego na sądowe postępowanie cywilne (wybrane zagadnienia)*, NP 1971/12; H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014; H. Pietrzkowski, *Prawo do rzetelnego procesu w świetle zmienionej procedury cywilnej*, PS 2005/10; H. Pietrzkowski, *Prawo do sądu (zagadnienia wybrane)*, PS 1999/11–12; J. Pietrzykowski, *Powództwo adhezyjne oraz zasądzenie odszkodowania z urzędu*, Warszawa 1969; M. Plebanek, *Nadużycie praw procesowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012; P. Pogonowski, *Realizacja prawa do sądu w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2005; M. Przysucha, *Prawo do sądu i zasada równości wobec procesowej zasady sprawiedliwości* [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań. Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Księga jubileuszowa profesora Jerzego Jaskierni*, red. R.M. Czarny, K. Spryszak, Toruń 2012; W. Radomski, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach ze współdzielczego stosunku pracy*, ZNUMK 1972/11; P. Razowski, *Niedopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, Warszawa 2015; S. Rejman, *Artykuł 7 § 1 k.p.c. a rehabilitacja skazanego*, „Palestra” 1961/12; Z. Resich, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, Warszawa 1962; Z. Resich, *Droga sądowa*, NP 1973/7–8; Z. Resich, *Istota procesu cywilnego*, Warszawa 1985; Z. Resich, *Przesłanki procesowe*, Warszawa 1966; J. Rodziewicz, *Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym*, Gdański 2000; I. Rosenblüth, *Niedopuszczalność drogi sądowej w nowym ustroju sądów powszechnych*, PS 1982/10; F. Rosengarten, *Powództwo adhezyjne o symboliczną złotówkę*, NP 1973/9; N. Rycko, *Znaczenie wyroku zagranicznego sądu karnego dla rozstrzygnięcia sprawy cywilnej w Polsce*, LEX 2018; P. Rylski, *Moc wiążąca wyroku karnego skazującego a sytuacja procesowa osoby trzeciej (art. 11 zd. 2 k.p.c.)*, PPC 2010/1; R. Sadlik, *Znaczenie wyroku skazującego w sprawach pracowniczych*, M. Praw. 2015/4; J. Rzucidło, *Wybrane aspekty prawa do sądu w świetle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego*, PPIA 2010/83; E. Samborski, *Dochođenje roszczeń cywilnych w procesie karnym*, Warszawa 2004; G. Sarnes, *Administracyjny a cywilnoprawny tryb dochodzenia roszczeń odszkodowawczych i zadośćuczynienia za zdarzenia medyczne*, PPP 2014/3; W. Siedlecki, *Stosunek postępowania karnego do postępowania cywilnego w świetle przepisów nowego Kodeksu postępowania cywilnego*, „Palestra” 1966/9; W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1966; W. Siedlecki, *Przedmiot postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974; W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 1998; W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2001; M. Stahl, *Zbieg drogi postępowania administracyjnego i sądowego*, SPE 1979/21; R. Stefanicki, *Dobre obyczaje w prawie polskim*, PPH 2002/5; R. Stefanicki, *Moc wiążąca wyroku skazującego w postępowaniu cywilnym (na tle wyroku SN z 14.07.2015, II PK 86/14)*, PPC 2016/14; K. Stefko, *Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1956; Z. Strus, *Postępowanie regulacyjne a ochrona praw osób trzecich*, PS 1998/3; M. Stypułkowska, *Zakres uprawnień prokuratora w postępowaniu cywilnym*, NP 1957/12; K. Szafrąńska, *Proces adhezyjny w k.p.k. z 1997 r.* [w:] *Nowa kodyfikacja karna*, t. 3, Wrocław 1998; A. Szpunar, *Powództwo o symboliczną złotówkę*, NP 1973/2; A. Świątkowski, *Droga sądowa w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, „Palestra” 1986/5–6; H. Trammer, *Następca bezprzedmiotowości procesu cywilnego*, Kraków 1950; R. Trzaskowski, *Czy istnieje możliwość ograniczenia drogi sądowej w dochodzeniu wolności lub praw? – uwagi na marginesie art. 77 ust. 2 Konstytucji*, PPK 2013/2; J. Trzewik, *Cywilnoprawny charakter środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody*, „Glosa” 2018/1; M. Tyczka, *Pozasądowe tryby załatwiania spraw cywilnych*, PIP 1972/8–9; M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2008; A. Wach, *Kształtowanie się zakresu drogi sądowej w sprawach cywilnych*, NP 1980/10; A. Wach, *Prawo do sądu w sprawach sportowych*, St. Iur. 2008/48; M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947; E. Waškowski, *Istota procesu cywilnego*, PPC 1937/24; E. Waškowski, *Podręcznik procesu cywilnego. Ustrój sądów cywilnych. Postępowanie sporne*, Wilno 1932; A. Ważny, *Powództwo adhezyjne – analiza stosowania*, WPP 2008/4; R. Wię-

ckowski, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, ZNUJ 1991/139; R. Więckowski, *Sądowe dochodzenie roszczeń a postępowanie przedsądowe*, PiP 1990/2; R. Więckowski, *Z problematyki dopuszczalności drogi sądowej w sprawach lokalowych małżonków*, ZNUJ 1981/98; A. Wilczyńska, *Sprawy z zakresu administracji publicznej na tle pojęć sprawy administracyjnej i sprawy cywilnej – zagadnienia teoretycznoprawne*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2008/5; T. Wiśniewski, *Problematyka dopuszczalności drogi sądowej z punktu widzenia rozgraniczenia tej drogi od postępowania administracyjnego* [w:] *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach-Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014; T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013; S. Włodyka, *Pojęcie postępowania cywilnego, jego rodzaje* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974; S. Włodyka, *Przedmiot postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974; S. Włodyka, *Współuczestnictwo konieczne a tok procesu*, SC 1967/10; M. Wrzolek-Romańczuk, *Jeszcze w sprawie postępowań przedsądowych*, PiP 1990/8; M. Wrzolek-Romańczuk, *Wybrane zagadnienia z pogranicza postępowania wewnątrzspółdzielczego i sądowego*, „Palestra” 1989/1; Z. Wusatowski, *Przekazanie sprawy na drogę procesu cywilnego*, GSW 1931/59; W. Zatorski, *Wpływ zatarcia skazania i zarządzenia wykonania kary na związanie sądu cywilnego wyrokiem skazującym z obowiązkiem naprawienia szkody oraz egzekucja tego obowiązku*, PPE 2015/1; A. Zbiciak, *Prejudykacj cywilny i cywilna kwestia prejudycjalna w postępowaniu karnym*, Warszawa 2020; T. Zembrzusi, *Droga sądowa w sprawie o ustalenie wysokości opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste*, M. Praw. 2011/23; T. Zembrzusi, *Skarga kasacyjna. Dostępność w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2011; T. Zembrzusi, *Droga sądowa w sprawie o zwrot kwoty wypłaconej podatnikowi na podstawie nieważnej decyzji organu kontroli skarbowej*, M. Praw. 2014/23; T. Zembrzusi, *Nieważność postępowania w procesie cywilnym*, Warszawa 2017; T. Zembrzusi, *Wpływ zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej na przebieg procesu cywilnego*, PPH 2009/8; A. Zieliński, *Prawo do sądu a struktura sądownictwa*, PiP 2003/4; A. Zieliński, *Zakaz zamykania drogi sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji) a postępowanie cywilne*, PPC 2012/3; J. Zimmermann, *Z problematyki sporów kompetencyjnych między organami administracji państwowej a sądami*, PiP 1989/3; T. Żyznowski, *Niektóre aspekty drogi sądowej z zakresu własności przemysłowej*, PS 2002/9.

Art. 1.¹ [Sprawa cywilna]

Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

¹ Z dniem 17 lipca 2000 r. art. 1, rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia „sprawy cywilnej” nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 10 lipca 2000 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 665).

Art. 1 częściowo został uznany za niezgodny z art. 194 ust. 1 zdanie pierwsze w zw. z art. 10 Konstytucji RP, przez pkt 1 wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 września 2017 r., K 10/17 (Dz.U. poz. 1727) z dnia 11 września 2017 r. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego.

Art. 1 częściowo został uznany za niezgodny z art. 194 ust. 2 w zw. z art. 10 Konstytucji RP oraz z art. 144 ust. 3 pkt 21 w zw. z art. 10 Konstytucji RP, przez pkt 2 wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 września 2017 r., K 10/17 (Dz.U. poz. 1727) z dnia 11 września 2017 r. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego i powołania ich przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Tom I komentarza pod redakcją naukową prof. dr. hab. Tadeusza Wiśniewskiego obejmuje art. 1–366 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, regulujące m.in. tematykę stron i kosztów procesu, postępowania przed sądami pierwszej instancji, dowodów i orzeczeń. Zawiera omówienie wszystkich zmian w Kodeksie, które miały miejsce w ostatnim czasie.

Autorzy – wybitni przedstawiciele praktyki prawniczej i nauki – prezentują najważniejsze nowelizacje przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące m.in.:

- czynności sądu i stron, mających na celu doprowadzenie do rozstrzygnięcia sprawy (kwestie organizacji postępowania, posiedzenia przygotowawczego oraz opracowania planu rozprawy);
- ograniczeń temporalnych w zakresie zgłaszania twierdzeń i dowodów;
- nowych rozwiązań przeciwdziałających nadużyciu prawa procesowego, w tym odnoszących się do wniesienia pozwu oczywiście bezzasadnego;
- ograniczeń dopuszczalności zgłaszania zarzutu potrącenia;
- przepisów regulujących przeprowadzanie postępowania dowodowego oraz zasady doręczania i uzasadniania wyroków oraz postanowień.

Komentowane zagadnienia zostały mocno osadzone w judykaturze. Poglądy doktryny są przedstawiane szeroko, z zaznaczeniem kwestii budzących kontrowersje. Autorzy, postrzegając omawiane instytucje przez pryzmat potrzeb cywilistycznej praktyki prawniczej, nie poprzestają jednak na ukazywaniu problemów, ale poszukują właściwej interpretacji przepisów i proponują możliwe rozwiązania.

Publikacja jest przeznaczona przede wszystkim dla sędziów, adwokatów, radców prawnych, komorników sądowych i aplikantów tych zawodów prawniczych. Nie brak w niej również rozważań mogących zainteresować przedstawicieli doktryny.

Tadeusz Wiśniewski – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku (w czynnej służbie tego Sądu w latach 1990–2016), profesor zwyczajny w Kolegium Prawa Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN, autor wielu publikacji z zakresu postępowania cywilnego i prawa cywilnego materialnego.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL